

การป้องกันและการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการ

รศ.สมชาย รัตน์ทองคำ

1. ความหมาย “ความพิการ”

ความหมายของคนพิการในทางวิชาการและในทางกฎหมายของประเทศไทย ในปัจจุบัน ยังไม่มีข้อยุติที่แน่นอน เพียงแต่มีคำจำกัดความอย่างกว้าง ๆ ว่า “คนพิการ” หมายถึง ผู้ซึ่งมีความบกพร่องและ/หรือสูญเสียสมรรถภาพทางร่างกายหรือจิตใจ ทำให้ไม่สามารถช่วยตัวเองในการกระทำกิจวัตรประจำวัน, การเรียนรู้, การประกอบอาชีพ และมีความสัมพันธ์ทางสังคมได้เหมือนอย่างคนปกติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและทำความเข้าใจกับบุคคลพิการในวงกว้างยิ่งขึ้น จึงได้รื้อขอยกคำจำกัดความของคนพิการที่ระบุไว้ในส่วนของสาขาวิชาต่าง ๆ และในวงการต่าง ๆ ที่ได้รับแนวคิด และความหมายของคนพิการไว้ดังนี้

องค์การอนามัยโลกกล่าวถึง ความพิการ ไว้ว่า เป็นความเสียหายเปรียบของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เกิดโดยความชำรุด และหรือความสามารถบกพร่อง ทำให้บุคคลนั้นไม่อาจแสดงบทบาทหรือทำอะไรให้เหมาะสมสอดคล้องได้ตามวัย เพศ สังคม และวัฒนธรรม ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของคนพิการขององค์การสหประชาชาติ ได้ให้คำนิยามบุคคลพิการไว้ว่า หมายถึง บุคคลใดก็ตาม ที่ตนเองไม่แน่ใจว่าจะสามารถมีชีวิตเยี่ยงคนธรรมดา หรือมีชีวิตในสังคมได้ทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนได้อย่างคนปกติ อันเป็นผลมาจากความบกพร่องในความสามารถทางร่างกายหรือจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตาม

“ความพิการ” (1) หมายถึง ความบกพร่อง หรือการสูญเสียสมรรถภาพของร่างกาย และ (หรือ) จิตใจ จะทำให้มีข้อจำกัดในการเรียนรู้ การสื่อความหมาย (การพูด ฟัง อ่าน เขียน) การทำกิจวัตรประจำวัน การประกอบอาชีพการสร้างสัมพันธ์ภาพกับคนในสังคม ซึ่งบุคคลหนึ่ง ๆ อาจจะมี ความบกพร่องและมีข้อจำกัด อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างก็ได้

อย่างไรก็ตามจากแนวคิดในการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ได้ให้คำจำกัดความของ คนพิการว่าหมายถึง ผู้ซึ่งมีความบกพร่อง และหรือสูญเสียสมรรถภาพทางร่างกายหรือจิตใจจนทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการกระทำกิจวัตรประจำวัน การเรียนรู้ การประกอบอาชีพ และมีความสัมพันธ์ทางสังคมได้เหมือนอย่างคนปกติ จากคำจำกัดความที่เกี่ยวกับความหมายของคนพิการที่ระบุไว้ในส่วนต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าในความหมายที่ระบุเกี่ยวกับบุคคลพิการมักพบคำว่า “ความชำรุดบกพร่อง” “การไร้ความสามารถ” และ “ความพิการ” ปะปนอยู่ด้วย ซึ่งมีความแตกต่างและความหมายของคำต่าง ๆ ดังนี้

ความบกพร่องหรือความชำรุด (impairment) หมายถึง การสูญเสียหรือมีความผิดปกติในด้านโครงสร้างด้านหน้าที่ของร่างกาย จิตใจ หรือสรีรวิทยา จะเป็นชั่วคราวหรือถาวรก็ได้ หมายถึง

รวมถึงความพิการของอวัยวะ(anomaly) ความสูญเสียหรือขาดหายของอวัยวะ ตลอดจนกลไกของร่างกาย (body mechanism) และระบบการทำงานของจิตใจ (mental function system) เช่น สายตาข้างใดข้างหนึ่งเกิดมัว พร่า หรือมองไม่เห็น แขนขาเกิดเป็นอัมพาต หูเกิดการสูญเสียการได้ยิน เกิดมีอาการทางจิต ทางประสาท เป็นต้น

การไร้ความสามารถ (disability) เป็นผลที่เกิดจากความชำรุดทำให้เกิดข้อจำกัด หรือการสูญเสียความสามารถที่จะกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่ตั้งว่าเป็นปกติวิสัยของมนุษย์ทั่วไปที่ควรจะสามารถทำได้ เช่น เด็กที่เกิดตามัวพร่าทำให้เรียนหนังสือไม่ได้ตามปกติ นักไวโอลินที่เกิดนิ้วตัวไม่สามารถประกอบอาชีพได้ คนงานที่ต้องใช้มือประกอบอาชีพเกิดอุบัติเหตุมือขาด ไม่สามารถประกอบอาชีพนั้นได้ต่อไป เป็นต้น

ความพิการ (handicap) คือการเสียเปรียบของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เกิดจากความบกพร่องหรือความชำรุด และหรือการไร้ความสามารถ (disability) ทำให้บุคคลนั้นไม่อาจแสดงบทบาทหรือการกระทำที่เหมาะสม สอดคล้องตามวัย เพศ สังคม และวัฒนธรรม

ในภาษาอังกฤษเมื่อกล่าวถึง คนพิการ นิยมใช้คำว่า **disability** และ **handicap** ซึ่งอาจแยกความแตกต่างของความหมายของคำสองคำ เพื่อให้เข้าใจและเห็นความแตกต่างได้ชัดเจนขึ้น ดังนี้

disability หมายถึง ความสามารถในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลดลง อันเนื่องมาจากความบกพร่องทางร่างกาย เช่น แขนขาด ขาขาด นิ้วขาด ตาบอด หรือเนื่องมาจากความบกพร่องทางพฤติกรรม เช่น ปัญหาการเรียนรู้ทางสติปัญญาหรือประสาทรับรู้ disability เป็นความพิการที่สามารถวัดได้ เช่น คนนิ้วขาด อาจใช้มือนั้นไม่ได้เต็มที่ คนขาพิการ คนขาขาด ไม่สามารถเดินได้ คนตาบอดไม่สามารถอ่านหนังสือแบบที่คนตาดีทั่วไปอ่านได้ เป็นต้น จึงทำให้บุคคลพิการไม่สามารถทำบางสิ่งบางอย่างเท่าที่คนปกติทั่วไปสามารถทำได้

handicap หมายถึง ความบกพร่อง หรือความเสียเปรียบที่เป็นอุปสรรค ทำให้มีความยากลำบากในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ในขณะที่คนทั่วไปไม่มีปัญหา อาทิ คนตาบอดทำงานที่ใช้สายตาไม่ได้ เช่น งานถ่ายรูป คนตาบอดก็เป็น handicap ของงานถ่ายรูป แต่คนตาบอดสามารถพิมพ์ดีดตามคำบอกหรือตามเสียงในเทปได้ หรืออ่านหนังสือที่เป็นอักษรเบรลล์ได้เข้าใจเช่นเดียวกับคนปกติอ่านหนังสือปกติ คนตาบอดก็จะไม่เสียเปรียบสำหรับในกรณีนี้ คนที่พิการขาขาด นั่งเก้าอี้ล้อเลื่อน จะ handicap หรือเสียเปรียบในการทำงานในสถานที่ที่ต้องขึ้นบันได แต่ถ้าได้ทำงานในอาคารชั้นเดียวหรืออาคารที่ใช้ลิฟท์ ทำให้เก้าอี้ล้อเลื่อนขึ้นไปตามอาคารชั้นต่าง ๆ ได้ คนพิการขาพิการก็จะไม่เสียเปรียบในการทำงานนั้น ๆ ต่อไป ดังนั้น handicap จึงหมายถึง สภาพที่เกิดขึ้นเนื่องจากมี disability บางอย่าง เช่น นักไวโอลินที่นิ้วขาด อาจเกิด handicap สำหรับอาชีพนักไวโอลิน แต่สำหรับคนขับรถแท็กซี่ที่นิ้วขาดไม่ใช่ handicap สำหรับอาชีพขับแท็กซี่

ฉะนั้น จะเห็นได้ว่าความพิการในแต่ละประเภทนั้น มิใช่เป็นการบ่งชี้ว่าเป็นผู้เสียเปรียบและไร้ความสามารถทั้งหมด แต่ขึ้นอยู่กับสภาพโอกาสและสถานการณ์เป็นสำคัญ ดังนิทานอีสป

เรื่องหมาจิ้งจอกกับนกกกระสาที่ว่า วันหนึ่งนกกกระสาเชิญหมาจิ้งจอกไปกินเลี้ยงโดยเอาข้าวใส่คนโท นกกกระสาสามารถจิกข้าวในคนโต้นั้นกินได้อย่างสบาย แต่ในขณะที่เดียวกันหมาจิ้งจอกไม่สามารถกินได้ ต่อมาหมาจิ้งจอกเชิญนกกกระสาไปเลี้ยงบ้างโดยเอาข้าวใส่จานแบน ๆ นกกกระสากินได้ลำบาก แต่หมาจิ้งจอกกินได้อย่างสบาย ในกรณีนี้เราจะเห็นได้ชัดว่าหมาจิ้งจอกเป็น handicap ในโอกาสที่ต้องกินอาหารที่ใส่คนโทเพราะไม่มีปากยาวแบนนกกกระสา และนกกกระสาเป็น handicap ในโอกาสที่อาหารนั้นใส่จานแบน เพราะปากของนกกกระสาแหลมยาวจึงกินอาหารที่ใส่ในจานแบนไม่ได้ จากความหมายและตัวอย่างที่ยกมาแล้วทั้งหมดนี้ สามารถชี้ให้เห็นได้ว่า ความพิการทำให้หมดสมรรถภาพการทำงานหรือการช่วยตนเองไม่ได้ในบางเรื่องเท่านั้น แต่ในอีกหลาย ๆ ด้าน ความสามารถยังมีอยู่ครบบริบูรณ์ ดังนั้น ความหมายของความพิการและข้อเท็จจริงของบุคคลพิการ จึงไม่อาจกล่าวได้ว่าบุคคลพิการไร้ความสามารถโดยสิ้นเชิง เพียงแต่ถ้าให้โอกาสในการฟื้นฟูสมรรถภาพ ให้การยอมรับและให้งานที่เหมาะสมกับสภาพความพิการแล้ว บุคคลพิการก็จะสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกับคนปกติตนเอง

2. ประเภทของความพิการ

กระทรวงสาธารณสุข ได้ออกกฎกระทรวง พ.ศ 2537 ตาม พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ 2534 ได้แบ่งความพิการออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

- 1) ความพิการทางการมองเห็น
- 2) ความพิการทางการได้ยิน หรือการสื่อความหมาย
- 3) ความพิการทางกาย หรือการเคลื่อนไหว
- 4) ความพิการทางจิต หรือพฤติกรรม
- 5) ความพิการทางสติปัญญา หรือการเรียนรู้

2.1. ความพิการทางการมองเห็น

ความพิการทางการมองเห็น หมายถึง "ความบกพร่อง หรือการสูญเสียการมองเห็น" ได้แก่

2.1.1 ตาบอด คือ คนที่สูญเสียการมองเห็น ประกอบด้วย คนตาบอดที่มองไม่เห็น และคนที่มองเห็นบ้างแต่ไม่มากนัก ซึ่งไม่สามารถใช้สายตาได้ แม้ว่าจะได้รับการปรับสภาพหรือรักษาแก้ไขแล้ว

2.1.2 เห็นเลือนลาง จะสามารถมองเห็นในระยะใกล้ ๆ เด็กที่มีการมองเห็นบกพร่องไปสามารถรับรู้ สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเขาได้ด้วยอวัยวะรับสัมผัสอื่น ๆ เช่น ได้ยินเสียง ใช้กายสัมผัส รู้ อิริยาบถ การทรงตัว และการเคลื่อนไหว รู้กลิ่น รู้รส จึงสามารถเรียนรู้ได้ หากได้รับโอกาสเด็กสูญเสียการมองเห็น สามารถเรียนหนังสือได้โดยใช้อักษรเบรลล์ ซึ่งเป็นตัวอักษรที่คิดขึ้นสำหรับคนตาบอด เป็นตัวนูน เวลาอ่านจะใช้มือสัมผัสตามตัวอักษรที่เจาะลงบนกระดาษนั้น

สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความพิการทางการมองเห็นได้แก่ 1) ตาบอดแต่กำเนิด, 2) การติดเชื้อ เช่น ตาอักเสบจากการติดเชื้อแบคทีเรีย เชื้อไวรัส, 3) อุบัติเหตุ เช่น ของแหลมที่แทงตา 4) เนื้องอก เช่น เนื้องอกของเส้นประสาทในสมอง 5) โรคไม่ติดต่อบางชนิด เช่น เบาหวาน ต้อกระจก ต้อหิน 6) สารพิษเข้าตา 7) ขาดสารอาหาร โดยเฉพาะวิตามินเอ 8) แม่เป็นหัตเยอร์มันระหว่างตั้งครรภ์ ซึ่งมักมีอาการบวม ตาแดง มีไข้ตามากผิดปกติ อาจจะมีอาการปวดด้วย หากไม่ได้รับการแก้ไขอาจเกิดตามัวจนมองไม่ชัดเจน การป้องกันที่สำคัญคือ ควรระมัดระวังอุบัติเหตุ เช่น ห้ามเล่นของมีคม ควรกินอาหารประเภทผักบุ้ง ฟักทอง ตำลึงมาก ๆ พยายามฉีดวัคซีนป้องกันหัตเยอร์มัน ก่อนแต่งงาน นอกจากนั้นควรระมัดระวังการติดเชื้อ สารพิษ สิ่งสกปรก เข้าตา

2.2. ความพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย”

ความพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย หมายถึง บุคคลที่มีความผิดปกติหรือความบกพร่องทางการพูด การได้ยิน การสื่อความหมายกับผู้อื่น” ได้แก่

2.2.1 ผู้ที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา ซึ่งแบ่งออกได้ดังต่อไปนี้

2.2.1.1 ผู้ที่มีความบกพร่องทางการพูด หมายถึง ผู้ที่มีความบกพร่องในการออกเสียงพูด เนื่องจากอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียงพูดบกพร่องหรือผิดปกติ เช่น ปากแหว่ง เพดานโหว่ รวมทั้งเด็กพูดไม่ชัด และติดอ่าง

2.2.1.2 ผู้ที่มีความบกพร่องทางภาษา หมายถึง ผู้ที่มีปัญหาในการเข้าใจภาษา และแสดงออกทางภาษา เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน และสัญลักษณ์ อื่น ๆ

2.2.2 ผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง

2.2.2.1 คนหูหนวก หมายถึงผู้ที่สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถได้ยินเสียง ไม่ว่าจะใส่หรือไม่ใส่เครื่องช่วยฟังก็ตาม

2.2.2.2 คนหูตึง หมายถึง ผู้ที่พอจะได้ยินเสียงบ้างสามารถใช้เครื่องช่วยฟังได้

โดยทั่วไปแล้ว “ผู้หูหนวก” สามารถเรียนรู้ภาษาโดยใช้การมองดูท่าทางสีหน้าของผู้อื่น และการแสดงออกของตนเอง ดังนั้นกลุ่มบุคคลดังกล่าวจึงสามารถเรียนหนังสือและสื่อความหมายด้วย “ภาษามือ” คือการใช้มือบอกความหมายแทนภาษาและใช้ “การสะกดคำ” ด้วยนิ้วมือประกอบอ่านปากด้วย

สาเหตุสำคัญคือ มักเกิดจากภาวะติดเชื้อระหว่างตั้งครรภ์ เช่น หัตเยอร์มัน ซิฟิลิส ติดเชื้อที่หูหรือหูเป็นน้ำหนวก เชื้อรา เป็นหวัดเรื้อรัง หรือศรีษะ หู ได้รับการกระทบ กระเทือนอย่างรุนแรง เช่น การถูกตบอย่างแรง อาจเกิดจากการติดเชื้อ ไข้มองอักเสบ คางทูม ซิฟิลิส หรือมักอยู่ในสถานที่ที่มีเสียงดังเกินไป เป็นเวลานาน นอกจากนั้นยังอาจเกิดจากยาที่เป็นอันตรายต่อหู เช่น สเตปโตมัยซิน กานามัยซิน ควินิน การฉีดยาบางชนิดนานเกินไป อาการเริ่มแรกที่มีมักพบได้แก่ เด็กไม่สนองตอบต่อเสียงต่าง ๆ หรือเด็กส่งเสียงร้องน้อยลง ตั้งแต่อายุ 6 เดือน หรือพูดช้า หรืออาจเกิดจากหูที่ติดเชื้อ จะมีหนองไหลมีกลิ่นเหม็น และหูอื้อ เป็นต้น การป้องกันที่สำคัญคือ ระวัง

อุบัติเหตุ ที่จะกระทบต่อหู และศีรษะ อย่าแคะหู ควรระวังการใช้ยาที่จะมีผลกระทบต่อหู หลีก
เลี่ยงบริเวณที่มีเสียงดังเกินไป

2.3. ความพิการทางกาย หรือการเคลื่อนไหว

ความพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว หมายถึง ผู้ที่มีความผิดปกติ บกพร่องหรือสูญเสียอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายทำให้ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ดีเท่าคนปกติ เช่น เด็กที่มี
แขนขาเป็นอัมพาต เป็นโรคเกี่ยวกับกล้ามเนื้อ-กระดูก เช่น เท้าปุก เข่าติด เอวคด เด็กสมอง
พิการ หรือ ซี.พี. โปลิโอ ซึ่งทำให้กล้ามเนื้อลีบ อวัยวะผิดรูป อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งขาดหายไป”

“เด็กสมองพิการ” (ซี.พี.) ไม่ใช่เด็กปัญญาอ่อนเสมอไป ซึ่งมักเป็นเด็กที่มีปัญหาด้าน
การเคลื่อนไหวร่างกายและการทรงตัว ที่เกิดจากความผิดปกติของสมอง เฉพาะส่วนที่ควบคุมการ
เคลื่อนไหว ซึ่งอาจเป็นทั้งตัว ทำให้เด็กไม่สามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของแขนขาและร่างกาย
ได้ อาจมีอาการเกร็งหรือตัวอ่อนไม่มีแรง บางคนเป็นเพียงเล็กน้อย หรือเพียงบางส่วน เช่น เป็น
เฉพาะแขน ขาข้างเดียว หรือสองข้าง เด็ก ซี.พี. บางคนอาจมีความพิการอื่นร่วมด้วย ซึ่งจัดเป็น “
ความพิการซ้ำซ้อน” เช่น ปัญญาอ่อน พิการทางตา หรือหู ก็ได้

สาเหตุอาจเกิดจาก แม่กินยาขับ ยาระงับประสาท ยาแก้ปวด และสารเสพติดขณะตั้ง
ครรภ์ ดื่มเหล้า บุหรี่ แม่เครียดขณะตั้งครรภ์ หรือได้รับผล กระทบกระเทือนทางจิตใจ หรืออาจ
เกิดจากเด็กเป็นไข้สูง ชัก เด็กขาดสารอาหาร ได้รับสารพิษ หรือไม่ได้รับการฉีดวัคซีนตามกำหนด
เช่น โปลิโอ เป็นต้น อาการเริ่มแรกมักมีอวัยวะผิดรูปร่าง ไม่เท่ากัน ขาดหาย หรืออาจมีการอ่อน
แรงของกล้ามเนื้อไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ ตามปกติ การป้องกันเบื้องต้น หมั่นรักษาสุขภาพร่าง
กาย และจิตใจอยู่เสมอ ออกกำลังกาย พักผ่อนอย่างเพียงพอ ควรรับประทานอาหารที่เป็น
ประโยชน์ โดยเฉพาะหญิงตั้งครรภ์ และเด็กทารก พยายามหลีกเลี่ยงสารพิษ เหล้า บุหรี่ สารเสพ
ติด ระวังอุบัติเหตุ เด็กต้องได้รับการฉีดวัคซีน อย่างครบถ้วน ก่อนกินยา ต้องรู้ชื่อ วิธีการใช้ และ
โทษของยาที่ใช้ หญิงก่อนตั้งครรภ์ ต้องฉีดวัคซีนป้องกันหัดเยอรมัน อย่างน้อย 3 เดือน

2.4. ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม

ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม หมายถึง บุคคลที่แสดงพฤติกรรมที่แตกต่างไปจาก
ปกติอย่างมากและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นแล้วไม่หายอย่างรวดเร็ว พฤติกรรมดังกล่าวนี้มัก
ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของเด็ก เช่น ความก้าวร้าวอย่างรุนแรง ทำ
ร้ายตนเองและผู้อื่น มีความวิตกกังวลมากเกินไป ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่สนใจสิ่งต่าง ๆ
รอบข้าง ไม่ได้ตอบด้วย คล้าย ๆ เหมือนลอยและชอบเล่นคนเดียว หรือบางคนอาจขาดสมาธิ อยู่ไม่
สุข วุ่นวายอยู่ตลอดเวลา

ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรมส่วนใหญ่ยังไม่ทราบสาเหตุที่แน่นอน สันนิษฐานว่าเกิดจาก หลายสาเหตุร่วมกัน ทั้งสิ่งแวดล้อม กรรมพันธุ์ ความผิดปกติของระบบสมอง และการเลี้ยงดูด้วย ซึ่งเด็กที่มีปัญหาทางสติปัญญา มักมีพฤติกรรมที่แตกต่าง จากคนทั่วไปอย่างมาก เช่น บางคนอาจจะชอบทำร้าย ตัวเอง ก้าวร้าวอย่างมาก หรือเก็บตัว ไม่ยอมเล่นกับผู้อื่น ไม่สนใจสิ่งรอบตัว ทำให้เด็กเหล่านี้ไม่สามารถ ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ดังนั้น จึงควรดูแลบุตรหลานอย่างใกล้ชิดอย่าให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อจิตใจอย่างรุนแรง และแนะนำให้ออกกำลังกายและรักษาสุขภาพกาย และใจ อย่างสม่ำเสมอ

2.5. ความพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้

ความพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ มักเกิดกับบุคคลที่มีความผิดปกติเกี่ยวกับการเรียนรู้ อาจมีการเจริญเติบโตด้านการเรียนรู้ช้ากว่าบุคคลอื่นในวัยเดียวกัน มีความนึกคิดและการกระทำน้อยกว่าอายุจริง และสามารถเรียนรู้ในการกระทำสิ่งใหม่ๆ ได้ยากกว่าผู้อื่น

2.5.1 เด็กเรียนช้า หมายถึง เด็กที่มีปัญหาในการเรียน เรียนช้า หรือรับรู้ได้ช้ากว่าเด็กในวัยเดียวกัน มีระดับสติปัญญาประมาณ 70-90 (ระดับเขาวัวปัญญาปกติ คือ 90-110) ตัวอย่างเช่น เด็กอายุ 10 ปี แต่มีความสามารถเท่าเด็กอายุ 7-9 ปี

2.5.2 เด็กปัญญาอ่อน หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญาอย่างชัดเจน หรือมีระดับเขาวัวปัญญาต่ำกว่า 70 (ระดับสติปัญญา ได้แก่ ปัญญาอ่อนขนาดเล็ก ขนาดปานกลาง และขนาดรุนแรง) การแสดงออกอาจจะไม่เหมือนเด็กทั่วไปในวัยเดียวกัน บางคนอาจจะพูดไม่รู้เรื่อง สมาธิสั้น แต่บางคนก็เรียบร้อย เชื่อฟังคล้ายเด็กเล็กกว่าอายุจริงแม้ว่าเด็กกลุ่มนี้จะเรียนได้ช้ากว่าปกติหรือเรียนรู้ได้น้อย แต่ก็สามารถเรียนรู้ หรือเรียนหนังสือได้ตามความสามารถของเด็กแต่ละคน สามารถฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเองได้ เช่น การถอด-ใส่เสื้อผ้าด้วยตนเอง การทำความสะอาดบ้าน ซักผ้า ล้างถ้วยชาม เป็นต้น

สาเหตุสำคัญมักเกิดจากมารดาขาดสารอาหาร ระหว่างตั้งครรภ์ เช่น เนื้อ นม ไข่ ผลไม้ต่าง ๆ ขาดสารไอโอดีน ภาวะมารดาติดเชื้อระหว่างตั้งครรภ์ เช่น หัดเยอรมัน ภาวะมารดาตั้งครรภ์ขณะที่มีอายุมาก ตั้งแต่ 40 ปี ขึ้นไป มีความเสี่ยงสูงที่จะทำให้ เด็กพิการได้ นอกจากนั้นอาจเกิดจากทารกได้รับการฉีดวัคซีน ไม่ครบตามกำหนด อาการแสดงที่สำคัญคือ เด็กรับรู้หรือ เรียนรู้ช้ากว่าเด็กทั่วไป ตัวอย่างเช่น เด็กดาวน์ซินโดรม จะมีหน้าตาเหมือนกันทั่วโลก ชอบเลียนแบบเล่น และมีความจำในช่วงเวลาสั้น ๆ (ลืมนง่าย) การป้องกันที่สำคัญคือหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุตั้งแต่ 35 ปี ต้องมีการปรึกษาแพทย์อย่างใกล้ชิด ควรปฏิบัติตัวดูแลสุขภาพ ดังกล่าวข้างต้น (พิการด้านร่างกาย) ระมัดระวังการติดเชื้อระหว่างตั้งครรภ์ เช่น หัดเยอรมัน ซิฟิลิส เอชไอวี นอกจากนั้น หญิงตั้งครรภ์ควรกินอาหารที่มีประโยชน์ เช่น นม ไข่ ผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ต่าง ๆ

3. สาเหตุความพิการ

การเกิดความพิการของบุคคลมักมีสาเหตุแตกต่างกัน สามารถจำแนกออกได้ดังต่อไปนี้

3.1. กรรมพันธุ์

ความพิการอาจเกิดจากความผิดปกติของพันธุกรรม หรือยีนส์ และสามารถถ่ายทอดถึงลูกหลานได้ เช่น ดาวน์ซินโดรม (Down Syndrome) โรคเลือดออกไม่หยุด (Hemophilia) ถ้าพ่อ-แม่-ญาติพี่น้องพิการจากสาเหตุพันธุกรรม ลูกหลานก็อาจจะพิการด้วย

3.2. สิ่งแวดล้อม

สภาพแวดล้อมที่เป็นพิษเป็นภัย อาจเสี่ยงต่อการเกิดความพิการหรืออันตรายกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การเป็นโรคติดเชื้อ เช่น หัดเยอรมัน โปลิโอ หรือการขาดสารอาหาร ขาดไอโอดีน สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ การได้รับสารพิษ อุบัติเหตุต่าง ๆ สาเหตุจากสิ่งแวดล้อมเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดความพิการ และเป็นสาเหตุที่ป้องกันได้

3.3. อุบัติเหตุ

ความพิการที่เกิดจากอุบัติเหตุ เป็นความพิการที่พบได้บ่อยที่สุด ซึ่งมักเป็นความพิการที่ทำให้เกิดทุพพลภาพ โดยเฉพาะสูญเสียการทำงานของอวัยวะต่างๆของร่างกาย จนเกิดความพิการต่างๆดังได้กล่าวมาแล้ว

3.4. ไม่รู้สาเหตุ

ความพิการที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งยังไม่ทราบสาเหตุ

4. ระยะเวลาที่อาจเกิดความพิการ ได้แก่

4.1. ขณะตั้งครรภ์/ก่อนคลอด

ความพิการที่เกิดกับทารกในครรภ์อาจเกิดจาก การติดเชื้อของพ่อหรือแม่ เช่น หัดเยอรมัน ซิฟิลิส มาเลเรีย เอดส์ ฯลฯ หรือภาวะที่แม่ได้รับสารพิษและยาต่าง ๆ เช่น บุหรี่ สุรายาเสพติดทุกชนิด ยาแก้แสบ ยาขับเลือด สารรังสี ตะกั่ว พรอท เป็นต้น หรืออาจเกิดการเจ็บป่วยขณะตั้งครรภ์ เช่น เป็นโรคเบาหวาน โรคไต ตับ หืด ไทรอยด์ โรคโลหิตจาง ความดันโลหิตสูง บวม แม่ขาดสารอาหารที่มีคุณค่า เช่น ธาตุเหล็ก ไอโอดีน วิตามินต่าง ๆ ที่มีอยู่ในอาหารต่าง ๆ เช่น นม ไข่ ผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ต่าง ๆ ซึ่งจะให้สารอาหารจำพวกโปรตีน วิตามิน เกลือแร่ต่าง ๆ แม่ได้รับอุบัติเหตุขณะตั้งครรภ์ เช่น ตกบันได ตกจากรถ จากที่สูง ซึ่งอาจทำให้แม่ตกเลือดได้ แม่ได้รับอุบัติเหตุขณะตั้งครรภ์ เช่น ตกบันได ตกจากรถ จากที่สูง ซึ่งอาจทำให้แม่ตกเลือดได้ แม่ทำงานหนักเกินไปขณะตั้งครรภ์ ไม่ได้รับการพักผ่อนเพียงพอ แม่ได้รับการกระทบกระเทือนทางจิตใจอย่างรุนแรง แม่มีอายุน้อยเกินไป (ต่ำกว่า 18 ปี) หรือมากเกินไป (มากกว่า 35 ปี) เป็นต้น

4.2. ขณะคลอด

การคลอดทุกครั้ง มีความเสี่ยงเสมอไม่มากก็น้อย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องรับการดูแลจากแพทย์ พยาบาล หรือผดุงครรภ์จะได้ช่วยเหลือทันที่

4.2.1 กำหนดการคลอด ความพิการของทารกจากการคลอดก่อนกำหนด หรือหลังกำหนด 9 เดือน

4.2.2 ขณะทำคลอด ความพิการจากการคลอดที่ใช้เวลานานเกินไป ทำให้สมองขาดออกซิเจนไปเลี้ยงสมองได้ หรือการใช้เครื่องมือช่วยคลอดไม่ถูกวิธี หรือรกรอกตัวก่อนกำหนดเนื่องจากรกเกาะต่ำ ทำให้เสียเลือดมากสมองขาดออกซิเจน หรือการคลอดติดขัด ตกเลือด รกพันคอ เด็กล้าล็กน้ำคร่ำ เป็นต้น

4.2.3 ตัวเด็ก ทำคลอดผิดปกติ ต้องการความช่วยเหลือในการคลอดทำปกติ เช่น เด็กเอาขาออกก่อนศีรษะ หรือความพิการแต่กำเนิด เช่น โรคหัวใจรั่ว สมองผิดปกติ ปากแหว่ง ตาต่อกระจกตาขุ่น หรือผิดปกติทางกรรมพันธุ์ เช่น เป็นดาวน์ซินโดรม (Down Syndrome)

4.3. หลังคลอด

ภาวะหลังคลอดนั้น นับตั้งแต่ทารกที่เติบโตตั้งแต่แรกเกิดจนถึงผู้ใหญ่ ซึ่งความพิการอาจเกิดจากภาวะโรคติดเชื้อ เช่น เป็นไขเลือดออก ไขสมองอักเสบ โปลิโอ หรือเกิดจากภาวะเจ็บป่วย เช่น ชัก ท้องเสียบ่อยๆ สูญเสียน้ำมากๆ ชักบ่อยๆ ทำให้ขาดเลือดไปเลี้ยงสมอง หรือได้รับการติดเชื้อที่มีผลกระทบต่อสมองหรือทำให้เด็กพิการได้ รับประทาน สารเคมี ได้รับสารพิษต่างๆ เช่น สารตะกั่วรับพิษไอปรอทเรื้อรัง บุหรี่ สุรา ยาต่างๆ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อระบบประสาท รังสีบางชนิดอาจทำให้ตาบอด สมองเสื่อม อัมพาต ฯลฯ อวัยวะรับรู้ผิดปกติ เช่น ตาเข สายตาวายผิดปกติ หูน้ำหนวกเรื้อรัง สภาพแวดล้อมเป็นพิษ เช่น เสียงเป็นพิษทำให้หูหนวก หูตึง เลี้ยงดูไม่เหมาะสม เช่น เด็กถูกทอดทิ้ง ละเลย ทำให้ขาดโอกาสเรียนรู้ หรือถูกเร่งเรียนจนเด็กเครียดเกินไป เจ็บป่วยไม่ได้รับการรักษาทันที่ เด็กไม่ได้รับการดูแลรักษาเมื่อเจ็บป่วย ขาดภูมิคุ้มกัน ได้รับภูมิคุ้มกันไม่ครบตามกำหนด ขาดสารอาหาร ขาดอาหารที่เป็นประโยชน์กับร่างกายและสมอง เช่น อาหารพวกผัก ผลไม้ เนื้อ นม ไข่ เป็นต้น อุบัติเหตุ อุบัติเหตุที่มีผลกระทบต่อระบบสมอง หรือร่างกายจนทำให้พิการ เช่น รถชน ตกจากที่สูง ถูกของมีคมบาด ถูกไฟฟ้าดูด

5. การป้องกันความพิการ

ความพิการ เมื่อเกิดขึ้นกับใครย่อมนำทุกข์กังวลมาสู่ผู้นั้นไม่มากก็น้อย วิธีที่ดีที่สุดขั้นต้นในการต่อสู้ความพิการ คือ "การป้องกันความพิการ" ซึ่งสามารถกล่าวเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

5.1. เริ่มจากตนเอง

การป้องกันความพิการจากตนเองควรเริ่มจากการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ โดยเฉพาะอาหารประเภทเนื้อสัตว์และผัก ผลไม้ ผลไม้ต่าง ๆ เช่น ปลา ไก่ หมู ไข่ ผักบุ้ง ผักคะน้า กระหล่ำปลี แตงกวา ฯลฯ หมั่นรักษาสุขภาพร่างกายและจิตใจอยู่เสมอ โดยการออกกำลังกาย เล่นกีฬา พักผ่อนให้เพียงพอ ควรระวังอุบัติเหตุ เช่น การขับรถด้วยความเร็วสูง การข้ามถนนอย่างไม่ระมัดระวัง ควรระวังการได้รับสารพิษ หลีกเลี่ยงจากสารพิษ เช่น กัญชา ฝิ่น เฮโรอีน ยาฆ่าแมลง สารระเหย สารเคมีต่าง ๆ บุหรี่ เหล้า ฯลฯ

5.2. คู่แต่งงาน

ดังได้กล่าวมาแล้วความพิการบางประเภทเกิดจากกรรมพันธุ์ ดังนั้น ก่อนสมรส ควรดำเนินการ ตรวจสอบสุขภาพ และตรวจเลือดก่อนแต่งงาน รับการฉีดวัคซีนป้องกันหัดเยอรมัน ควรฉีดก่อนตั้งครรภ์อย่างน้อย 3 เดือน มีการวางแผนครอบครัว หรือปรึกษาแพทย์ก่อนแต่งงาน สำหรับช่วงอายุที่เหมาะสมจะมีลูกนั้น ฝ่ายชายควรมีอายุประมาณ 25-40 ปี ส่วนฝ่ายหญิงควรมีอายุประมาณ 20-30 ปี นอกจากนั้นควรหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ สิ่งเสพติดทุกชนิด เตรียมสุขภาพให้พร้อมก่อนแต่งงาน (ทั้งผู้สูบบุหรี่และผู้ใกล้ชิดก็จะได้รับสารพิษเช่นกัน) ซึ่งโรคประจำตัวที่มีผลต่อความพิการ เช่น ไทรอยด์เป็นพิษ ซิฟิลิส เอ็ดส์ ไข้สมองอักเสบ ฯลฯ

5.3. ขณะตั้งครรภ์

ความพิการส่วนหนึ่งเกิดจากความผิดปกติขณะตั้งครรภ์ ดังนั้น เมื่อเริ่มตั้งครรภ์ ควรดำเนินการดังต่อไปนี้ เช่น ฝากครรภ์ตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ และต้องหมั่นให้แพทย์ตรวจอย่างสม่ำเสมอ ควรระวังและป้องกันการติดเชื้อ จากการได้รับสารพิษ สารเสพติดต่าง ๆ เช่น ยาฆ่าแมลง การดื่มเหล้า การได้รับควันบุหรี่ ยาระงับความเจ็บปวด กัญชา เฮโรอีน สารระเหยทุกชนิด ซึ่งจะมีผลกระทบต่อเด็กโดยตรง ควรระวังการใช้ยาซึ่งก่อนใช้ยาทุกครั้งต้องรู้ชื่อยา วิธีใช้ และโทษภัย ควรหลีกเลี่ยงการถูกกระทบกระเทือนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เช่น การได้รับอุบัติเหตุ รถชนตกจากที่สูง ตกบันได เป็นต้น ควรกินอาหารที่เป็นประโยชน์อย่างเพียงพอ เช่น เนื้อสัตว์ นม ไข่ และผักผลไม้ต่างๆ และนอนพักผ่อนอย่างเพียงพอ ให้รู้สึกผ่อนคลาย มีความสงบสุขในครอบครัวและในที่ทำงาน

5.4. ขณะคลอด

ขณะใกล้คลอดต้องระมัดระวังอย่างยิ่ง หากมีอะไรผิดปกติต้องรีบปรึกษาแพทย์ทันที นอกจากนั้นการทำคลอดควรดำเนินการโดยผู้รู้ เช่น แพทย์ พยาบาล ผดุงครรภ์

5.5. หลังคลอด

ทารกแรกคลอดควรได้รับการฉีดวัคซีนตามกำหนดอายุ ต้องเลี้ยงดูด้วยนมแม่ อย่างน้อย 3-6 เดือน ซึ่งทารกควรได้รับสารอาหารที่มีประโยชน์ เช่น เนื้อปลา ไข่ หมู ไข่ ผัก ผลไม้ต่าง ๆ ควรเริ่มให้เด็กกินในระยะแรก คือข้าวบดผสมน้ำแกงจืดสลักกล้วยน้ำว้าสุกหอม หลังจากนั้นจึงค่อย ๆ เพิ่มอาหารประเภทโปรตีน เช่น ไข่ ปลา เนื้อสัตว์ต่าง ๆ ผักและผลไม้

นอกจากนั้นควรระวังอุบัติเหตุต่าง ๆ เช่น การตกจากที่สูง การเล่นปลั๊กไฟ การเล่นของมีคม การอยู่ในบริเวณที่สูง และเมื่อทารกเจ็บป่วยเป็นไข้ต้องอยู่ในการดูแลของแพทย์อย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะต้องระวังอย่าให้เด็กเป็นไข้สูง เพราะอาจชักได้จะทำให้สมองขาดออกซิเจนหรือขาดเลือดไปหล่อเลี้ยงสมองเป็นผลให้เด็กพิการได้ ควรนำเด็กไปรับวัคซีนให้ครบตามที่กำหนด และพ่อแม่ของทารกต้องให้การดูแล ให้ความรัก ความอบอุ่นอย่างเพียงพอ ในกรณีของทารกที่คลอดก่อนกำหนด (ก่อน 9 เดือน) หรือ มีภาวะแทรกซ้อนในการคลอด ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ จากแพทย์ทั้งทางด้านอาหาร อากาศ อุณหภูมิ การระมัดระวังการติดเชื้อ ดูแลส่งเสริมพัฒนาการให้เหมาะสมเป็นกรณีพิเศษ

6. ข้อควรจำ

การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการ หมายถึง การเสริมสร้างสมรรถภาพหรือความสามารถของ คนพิการให้มีสภาพที่ดีขึ้น โดยอาศัยวิธีการทางการแพทย์ ทางการศึกษา ทางสังคม และการฝึก อาชีพ ให้คนพิการได้มีโอกาสทำงานหรือดำรงชีวิตในสังคมทัดเทียมคนปกติ

ผู้พิการ สามารถรักษา ฟื้นฟูสภาพความพิการให้ดีขึ้นได้ ทั้งทางด้านการแพทย์ การ ศึกษา สังคม และการฝึกอาชีพ ถ้าผู้พิการ ได้รับการฟื้นฟูที่ถูกต้อง สม่าเสมอและต่อเนื่อง

เมื่อพบเด็กพิการ ควรรีบปรึกษาแพทย์ หน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้อง เพื่อรับการฟื้นฟู ยิ่ง เร็วยิ่งเป็นผลดีต่อเด็กพิการ เพราะจะช่วยให้ฟื้นฟูความพิการได้ง่ายขึ้น

ผู้พิการ ไม่ต้องการความสงสารแต่ต้องการความเข้าใจที่ถูกต้อง ความรัก ความเอาใจ ใส โอกาสในการเรียนรู้และการฟื้นฟูสภาพความพิการ

เด็กพิการ สามารถเรียนร่วมกับผู้อื่นได้ ถ้าได้รับการเตรียมความพร้อม มีสื่อ-อุปกรณ์ ช่วยในการเรียนที่เหมาะสม

ทุกคนสามารถช่วยผู้พิการได้ เช่น ไม่ล้อเลียน หรือแสดงการรังเกียจผู้พิการ ให้กำลังใจ ช่วยติดต่อหรือส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยเหลือต่าง ๆ เท่าที่จะช่วยได้เพื่อให้เขาช่วยตัวเอง ได้

เด็กทุกคนต้องได้รับวัคซีนให้ครบตามกำหนดให้ครบตามกำหนด เพื่อป้องกันความพิการ หัดเยอรมัน สามารถติดต่อได้ โดยเฉพาะหญิงที่กำลังตั้งครรภ์ ควรหลีกเลี่ยงผู้ที่ป่วยเป็น หัดเยอรมัน เพราะอาจจะติดเชื้อหัดเยอรมัน ทำให้เด็กพิการได้

ควรฉีดยาป้องกันหัดเยอรมันก่อนตั้งครรภ์อย่างน้อย 3 เดือน ขณะตั้งครรภ์ห้ามฉีดเด็ด ขาด

ยาเสพติด สารพิษทุกชนิด มีผลต่อความพิการ ของเด็กในครรภ์โดยตรง ก่อนใช้ยาทุกครั้ง ต้องรู้ชื่อยา วิธีการใช้และโทษของยา เพื่อป้องกันความผิดพลาด ต้องระวังไม่ให้เด็กเป็นไข้สูง เพราะเด็กอาจชัก ทำให้เลือดไปเลี้ยงสมองไม่เพียงพอเด็ก อาจพิการได้

การกระทบกระเทือนทางจิตใจอย่างรุนแรงของหญิงขณะตั้งครรภ์ อาจทำให้ลูกพิการได้ การป้องกันความพิการ เป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องช่วยกัน

บรรณานุกรม

1. กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือป้องกันความพิการ “ความพิการ ... ป้องกันได้” มุลนิธิ เพื่อเด็กพิการ <http://www.childthai.org/cic/c2504.htm>
2. ปัทมา มีสบาย, สมชาย รัตนทองคำ, สุนันทา ดำนวิบูลย์. การดูแลผู้ป่วยอัมพาตครึ่ง ซีก. ขอนแก่น. ภาควิชากายภาพบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2532
3. http://user.school.net.th/~rungsilp/disability_text/disability.htm
4. <http://www.ocrdp.dopw.go.th/knowledge/disability1.htm>

5. ศูนย์พัฒนาการควบคุมโรคไม่ติดต่อ กรมการแพทย์. การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน เรื่อง การฝึกผู้ที่มีความผิดปกติเกี่ยวกับการเรียนรู้. กรุงเทพฯ. กระทรวงสาธารณสุข 2535.

6. ศูนย์พัฒนาการควบคุมโรคไม่ติดต่อ กรมการแพทย์. การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน เรื่อง การฝึกผู้ที่มีความผิดปกติเกี่ยวกับการพูดและ/หรือการได้ยิน. กรุงเทพฯ. กระทรวงสาธารณสุข 2535.

7. ศูนย์พัฒนาการควบคุมโรคไม่ติดต่อ กรมการแพทย์. การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการในชุมชน เรื่อง การฝึกผู้ที่มีความผิดปกติเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว. กรุงเทพฯ. กระทรวงสาธารณสุข 2535.

8. กิ่งแก้ว ปาจารย์. การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการจากไขสันหลังบาดเจ็บ. กรุงเทพฯ. โครงการตำรา-ศิริราช คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล. 2538.